

Наставна програма за слободен изборен предмет

ШАХ

Скопје, 2022

ПОВРЗАНОСТ СО НАЦИОНАЛНИТЕ СТАНДАРДИ

Наставната програма вклучува релевантни компетенции од следните подрачја: Личен и социјален развој и Математика и природни науки

Ученикот/ученичката знае и/или умее:

V-A.2	да избира и практикува активности кои обезбедуваат развој и подобрување на сопственото ментално и физичко здравје и добросостојба,
V-A.4	да прави процена на сопствените способности и постигања (вклучувајќи ги силните и слабите страни) и врз основа на тоа да ги определува приоритетите што ќе му/ѝ овозможат развој и напредување,
V-A.5	да ги препознава емоциите кај себе си и кај другите, да ги согледа последиците од сопствените емоционални реакции во различни ситуации и да користи соодветни стратегии за справување со емоциите,
V-A.6	да си постави цели за учење и сопствен развој и да работи на надминување на предизвиците што се јавуваат на патот кон нивно остварување,
V-A.7	да ги користи сопствените искуства за да си го олесни учењето и да го прилагоди сопственото однесување во иднина,
V-A.8	да го организира сопственото време на начин кој ќе му/ѝ овозможи ефикасно и ефективно да ги оствари поставените цели и да ги задоволи сопствените потреби,
V-A.9	да ги предвиди последиците од своите постапки и од постапките на другите по себе си и по другите,
V-A.10	да применува етички начела при вреднување на правилното и погрешниото во сопствените и туѓите постапки и да манифестира диблесни карактерни особини (како чесност, правичност, почитување, трпеливост, грижа, пристојност, благодарност, решителност, одважност и самодисциплина),
V-A.13	да комуницира со другите и да се презентира себеси соодветно на ситуацијата,
V-A.17	да бара повратна информација и поддршка за себе, но и да дава конструктивна повратна информација и поддршка во корист на другите,

V-A.18	да истражува, поставувајќи релевантни прашања, со цел да ги открие проблемите, да ги анализира и вреднува информациите и предлозите и да ги проверува претпоставките,
V-A.21	да го анализира, проценува и подобрува сопственото учење.
III-A.25	да одлучува како да ги провери резултатите и да размислува дали одговорот е разумен во контекст на проблемот,
III-A.26	да ја оценува ефикасноста на различни пристапи на решавање на проблемот и да ја подобрува постапката на решавање.

Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:

V-B.3	сопствените постигања и добросостојба во најголема мера зависат од трудот што самиот/самата го вложува и од резултатите што самиот/самата ги постигнува,
V-B.6	успехот во животот, во голема мера, зависи од целите што ќе си ги постави, а од начинот на кој ќе ги планира активностите и ќе го организира времето во голема мера зависи ефикасноста и ефективноста во остварувањето на поставените цели,
V-B.7	иницијативноста, упорноста, истрајноста и одговорноста се важни за спроведување на задачите, остарување на целите и надминување на предизвиците во секојдневните ситуации,
V-B.9	барањето повратна информација и прифаќањето конструктивна критика води кон личен напредок на индивидуален и социјален план.

РЕЗУЛТАТИ ОД УЧЕЊЕ

Тема 1. Изучување на шаховските фигури и како се движат

Знаења/вештини:

- Ги знае сите шаховски фигури.
- Разбира како се движат шаховските фигури.
- Разбира што е промоција на пешак и како се промовира пешак.

- Умее да ги постави шаховските фигури на почетна положба.

Ставови/вредности:

- Почитува и разбира дека треба да почека да дојде негов/нејзин ред за да го искаже своето знаење.
- Има позитивен став кон шаховската игра.
- Разбира дека треба да се почитуваат правилата на игра.

Содржини (и поими) и број на часови

Примери на активности:

• Изучување на шаховските фигури, како се движат и нивната вредност (пешак, топ, ловец, коњ, крал, дама) број на часови: 4	• Наставникот покажува едукативно видео на интернет за секоја шаховска фигура поединечно. • Наставникот покажува како се движи секоја фигура поединечно. • Секој ученик пристапува кон шаховската табла и покажува како се движи секоја фигура. • Откако учениците ќе совладаат како се движи една фигура се преминува на изучување на друга фигура.
• Промоција на пешак (промоција на пешак во други фигури) број на часови: 1	• Наставникот покажува едукативно видео на интернет и објаснува што значи промоција на пешак и кога може да се направи.
• Поставување на фигурите во почетна положба број на часови: 1	• Наставникот покажува едукативно видео на интернет, објаснува што значи почетна положба на фигурите и како се поставуваат. • Секој ученик пристапува кон шаховската табла и ги мести фигурите на почетна положба. • Учениците се делат во групи од двајца, секоја група има по една шаховска табла пред себе, и секој од учениците треба да ги постави своите фигури (бели или црни) во почетна положба.
• Практична настава • Број на часови: 6	• Учениците се делат во групи по двајца за секоја група има по една шаховска табла со фигури. Учениците ги повторуваат/вежбаат изучените поими од темата.

Тема 2. Основи на шаховската игра

Знаења/вештини:

- Умее да ги движи фигурите по шаховската табла согласно правилата.

- Препознава како да нападне противничка фигура и да ја земе.
- Умее да даде шах.
- Умее да се одбрани од шах.
- Умее да даде мат во еден потег.
- Знае што е пат.
- Ја разбира разликата меѓу шах, мат и пат.
- Разбира што е рокада и ан пасан.

Ставови/вредности:

- Прифаќа дека треба да се почитува противникот.
- Разбира дека во играта шах има победник и поразен.
- Подготвен е да презема активности за да стаса до победа.

Содржини (и поими) и број на часови

Примери на активности:

- **Основни шаховски потези, напаѓање и земање на противничка фигура и одбрана на своите фигури** (основни правила на игра) број на часови: 2

- Наставникот прикажува едукативно видео од интернет и објаснува кои се основните шаховски потези и кои се најдобри потези за отпочнување на една партија.
- Наставникот поставува шаховски задачи во кои учениците треба да решат како да нападнат противничка фигура во еден потег. Наставникот наизменично го прашува секој ученик да реши барем по една таква задача.
- Учениците се делат во гурпи од по двајца, секоја група има по една шаховска табла и ги местат фигурите на почетна положба. Ученикот што е со бели фигури започнува со првиот потег согласно изучените правила за движење на фигурите и правилата за напаѓање и земање на шаховски фигури.

- **Шах, мат и пат** (изучување на поимите и околностите како да се даде шах, мат или пат и како да се одбрани од шах) број на часови: 3

- Наставникот прикажува едукативно видео од интернет и објаснува што е шах.
- Наставникот поставува шаховски задачи во кои учениците треба да решат како да дадат шах во еден потег. Наставникот наизменично го прашува секој ученик да реши барем по една таква задача.
- Наставникот поставува шаховски задачи во кои кралот е под шах а учениците треба да најдат начин да се одбранат од шахот.

	<ul style="list-style-type: none"> • Наставникот прикажува едукативно видео од интернет и објаснува што е мат. • Наставникот поставува шаховски задачи во кои учениците треба да решат како да дадат мат во еден потег. Наставникот наизменично го прашува секој ученик да реши барем по една таква задача. • Наставникот прикажува едукативно видео од интернет и објаснува што е пат. • Наставникот поставува шаховски задачи во кои учениците треба да решат како да дадат пат во еден потег. Наставникот наизменично го прашува секој ученик да реши барем по една таква задача.
<p>Рокада и ан пасан број на часови: 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Наставникот прикажува едукативно видео од интернет и објаснува што е рокада, и кои се правилата кога може да се направи рокада а кога не. • Наставникот поставува шаховски задачи и го прашува секој ученик наизменично дали може да се направи рокада и да ја направи истата. • Наставникот прикажува едукативно видео од интернет и објаснува што е ан пасан. • Наставникот поставува шаховски задачи и го прашува секој ученик наизменично дали може да се направи ан пасан и да го направи .
<p>Практична настава Број на часови: 7</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Учениците се делат во групи по двајца за секоја група има по една шаховска табла со фигури.Учениците ги повторуваа/вежбаат изучените поими од темата.

Тема 3. Основи принципи на играње на шаховска партија

Знаења/вештини:

- Умее да ги развие шаховските фигури.
- Умее да даде шах и мат.
- Умее да одигра шаховски турнир.
- Применува логичко и критичко размислување во игра.
- Демонстрира фер игра.

Ставови/вредности:

- Почитува тимска работа.
- Прифаќа дека треба да се биде достоинствен во победата.
- Подготвен/а е поразот да го претвори во лекција.
- Има позитивен став кон шаховските натпревари.
- Ја осудува некоректноста за време на шаховската партија и турнирот во целост.
- Верува дека напорната работа е патот кон успехот.

Содржини (и поими) и број на часови

Примери на активности:

- **Три златни правила на игра во отварањето**(пешак во центар на таблата, брз развој на лесните фигури и рокада)
- број на часови: 2

- Наставникот прикажува едукативно видео од интернет и објаснува кои се трите правила на отварањето во шаховска партија.
- На крај од секој час учениците се делат во групи од по двајца, секоја група има шаховска табла и играат шаховски отварање обидувајќи се да ги применат изучените основни принципи за шаховски отварања.

- **Матирање со Дама**
- број на часови: 2

- Наставникот покажува едукативно видео од интернет за матирање со дама.

- **Шаховски партии и завршен шаховски турнир** (Каде секој учесник ќе добие диплома з учество, првите тројца медали - златен, сребрен и бронзен

- Наставникот организира шаховски натпревар каде ги учи децата на фер плеј, културно однесување и почитување на противникот. За секој учесник е обезбедена диплома за учество а за најдобрите тројца медали (златен,сребрен и бронзен).

- Број на часови: 6